

Valentin Katasonov: RVHP je jedinečný zážitek, který se bude hodit nejednou

 svpressa.ru/economy/article/402044

20. ledna 2024

18. ledna letošního roku uplynulo 75. výročí založení Rady vzájemné hospodářské pomoci (RVHP). Uvedu stručnou kroniku událostí těch vzdálených dob souvisejících se vznikem a fungováním RVHP.

Za zrod této organizace lze částečně považovat Spojené státy americké. V roce 1947 zahájil americký ministr zahraničí **George C. Marshall** americký program pomoci Evropě. Jeho oficiální název je Evropský program obnovy. Měl však jiný, lidovější název – Marshallův plán.

Tento plán vstoupil v platnost v dubnu 1948. Washington nabídl pomoc zemím nejen západní, ale i východní Evropy. Ty byly poté nazývány „zeměmi demokracie“ a byly ve sféře vlivu Moskvy. Washington se jasně snažil využít Marshallův plán k odtržení východoevropských států od Sovětského svazu.

Přečtěte si také

Není komu dát lyru. Turecké banky to odmítly. Paralelní dovoz a dokonce i mandarinky zůstanou v zámoří – Ankara se řídí příkazy Washingtonu

Poté z iniciativy **I.V. Stalin** začal pracovat na neutralizaci vlivu Washingtonu na východní Evropu. A hlavním prostředkem neutralizace měla být organizace, která v lednu 1949 dostala název „Rada vzájemné hospodářské pomoci“. Téměř všechny přípravné práce provedlo v roce 1948 sovětské ministerstvo zahraničních věcí pod vedením svého šéfa **V.M. Molotov** .

Ve dnech 5. až 8. ledna 1949 se v Moskvě z iniciativy SSSR a Rumunské lidové republiky konalo uzavřené ekonomické jednání zástupců vlád sedmi zemí: Albánie, Bulharska, Maďarska, Polska, Rumunska, SSSR. a Československo.

Bylo rozhodnuto vytvořit Radu vzájemné hospodářské pomoci, organizaci určenou k navázání a rozvoji úzkých obchodních a ekonomických vazeb mezi Sovětským svazem a demokratickými zeměmi. Za datum zrodu RVHP se považuje 18. leden, kdy v Moskvě zástupci „sedmičky“ podepsali protokol o vytvoření organizace.

V té době byl prioritní oblastí spolupráce mezi členskými zeměmi rozvoj obchodních vztahů.

Později se objevily další důležité oblasti: výrobní spolupráce, realizace společných investičních projektů, vědeckotechnická spolupráce, výměna osvědčených postupů v řízení národního hospodářství, rozvoj jednotných technických standardů a norem pro zúčastněné země, rozvoj společné hospodářské politiky ve vztahu do zemí mimo Radu atd.

Vektor vývoje RVHP byl jasně viditelný: od zahraničního obchodu po komplexní ekonomickou integraci, přeměnu ekonomik členských zemí v jediný národohospodářský komplex schopný fungovat zcela autonomně a nekriticky závislý na zemích mimo Radu.

Každá země měla svou jasně definovanou specializaci v rámci RVHP. Stejný obchod mezi členskými zeměmi se nakonec začal provádět s přihlédnutím k ročním a pětiletým plánům socioekonomického rozvoje členských zemí. Národní plány byly koordinovány na úrovni Rady vzájemné hospodářské pomoci. Tito. byla to skutečně ekonomická integrace.

Významným mezníkem v činnosti RVHP bylo 25. zasedání Rady (červenec 1971), na kterém byl přijat Souhrnný program dalšího prohlubování a zkvalitňování spolupráce a rozvoje socialistické ekonomické integrace členských zemí RVHP. Tento program byl navržen na 15-20 let.

Předpokládalo se, že Komplexní program přispěje k vyřešení úkolů budování komunismu v SSSR do roku 1980 (jak bylo oznámeno na XXII. sjezdu KSSS v roce 1961) a dokončení výstavby vyspělého (rozvinutého) socialismu v ostatních členských zemích. A také zajistit konečné vítězství v hospodářské soutěži mezi SSSR a USA, socialistickým a kapitalistickým táborem (úkol takového vítězství byl zaznamenán v mnoha dokumentech KSSS).

Postupem času se okruh členů RVHP rozšířil. Kromě výše zmíněných „sedmi“ zakládajících států se členy organizace staly: od roku 1950 - Německá demokratická republika, od roku 1962 - Mongolská lidová republika, od roku 1972 - Kubánská republika, od roku 1978 - Socialistická republika Vietnam. Je pravda, že Albánie opustila Radu v roce 1961. Takže na začátku bylo „sedm“ členských zemí; od roku 1978 již existovala „desítka“.

Kromě řádných členů existoval i statut přidruženého člena a pozorovatele. Jediným přidruženým členem byla Socialistická federativní republika Jugoslávie (SFRJ) – od roku 1964.

Status pozorovatelů se blížil statusu přidruženého člena. Bylo zde mnoho pozorovatelů: Korejská lidově demokratická republika (od roku 1956), Finsko (od roku 1973), Irák (od roku 1975), Mexiko (od roku 1975), Angola (od roku 1976), Nikaragua (od roku 1984), Mosambik (od roku 1985), Afghánistán (od roku 1986), Laos (od roku 1986), Etiopie (od roku 1986), Jemenská lidově demokratická republika (od roku 1986). Čína byla také pozorovatelem, ale v roce 1961 zcela opustila Radu.

Takže v poslední fázi existence Rady byl celkový počet řádných členů, stejně jako účastníků se statutem přidružených členů a pozorovatelů, 22. Tento seznam zahrnoval několik zemí „třetího světa“ a jednu kapitalistickou zemi (Finsko).

Přečtěte si také

[Evgeny Satanovsky o členství Saúdské Arábie v BRICS: Rijád se řídí zdravým rozumem, ne ruským tiskem Mnoho dobrých iniciativ je vykořelejeno předčasným triumfálním hlukem v médiích.](#)

Sídlo RVHP bylo v Moskvě. Nejprve na adrese: Petrovka, 14; od roku 1969 - ve speciálně postavené budově na Novém Arbatu.

Postupem času začaly v rámci RVHP vznikat kromě centrály i další instituce. V říjnu 1963 byla založena Mezinárodní banka pro hospodářskou spolupráci (IBEC), která začala sloužit mnohostrannému zúčtování členských zemí Rady (předtím byly obchodní a hospodářské vztahy mezi zeměmi budovány na základě bilaterálního zúčtování).

Od 1. ledna 1964 se platby mezi členskými zeměmi Rady začaly provádět pomocí nové měnové jednotky – převoditelného rublu. Jednalo se o regionální nadnárodní měnu, která sloužila výhradně pro vzájemné zúčtování mezi členskými zeměmi. Nevstoupila do vnitřního peněžního oběhu zemí, nezrušila ani nenahradila národní měny.

1. ledna 1970 byla založena Mezinárodní investiční banka (IIB), která poskytuje dlouhodobé a střednědobé půjčky na financování investičních projektů, které jsou významné pro všechny členské země nebo jejich část.

V 70. letech se začala velká pozornost věnovat průmyslové, vědeckotechnické spolupráci v rámci RVHP. V první polovině 70. let vznikla mezinárodní podnikatelská sdružení Interelectro, Interatomenergo, Intertextilmash, Interkhimvolokno a Interatominstrument.

Je pozoruhodné, že SSSR a východoevropské země začaly směřovat k mezinárodní ekonomické integraci dříve než západní země. První integrační sdružení v západní Evropě se objevila několik let po vzniku RVHP: Evropské společenství oceli a uhlí (ESUO) - v roce 1951 (Belgie, Německo, Itálie, Lucembursko, Nizozemsko a Francie); Evropské hospodářské společenství (EHS) - v roce 1957 (stejných šest zemí).

Západoevropští politici a ekonomové se netajili tím, že pečlivě studovali zkušenosti RVHP a hodně si půjčovali. Později začaly v Evropě a dalších částech světa vznikat další integrační svazy, na kterých se podílely jak ekonomicky vyspělé kapitalistické země, tak země třetího světa. Vypůjčili si také zkušenosti RVHP (například fungování multilaterálního zúčtování pomocí speciální měnové jednotky).

Přečtěte si také

Vyženeme britské rybáře z Barentsova moře bezhlavě Dohoda z roku 1956, která byla pro Rusko absolutně nevýhodná, bylo rozhodnuto vypovědět

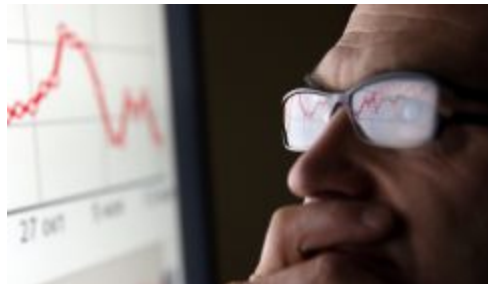
Integrace zemí v rámci RVHP se zásadně lišila od kapitalistických integračních aliancí. Ty byly založeny na tržních mechanismech a předpokládaly konkurenci mezi podniky a organizacemi členských zemí. Tato konkurence spontánně vytvořila nové konfigurace mezinárodní dělby práce, učinila silné ještě dominantnějšími na trzích, slabé ještě oslabila a dokonce zničila.

V rámci RVHP byly ekonomické vztahy budovány plánovitě a na principu oboustranně výhodné spolupráce. I samotný název RVHP se lišil od běžných značek mezinárodních kapitalistických odborů, obsahoval pro Západ nezvyklé slovo „vzájemná pomoc“. A ze strany SSSR a dalších zakládajících zemí to nebyla jen PR kampaň.

Jedním z principů socialistické integrace bylo vyrovnání úrovně ekonomického rozvoje členských zemí. Proto ve vztazích některých zemí byla dokonce určitá asymetrie, nedocházelo k vzájemné pomoci, ale spíše k pomoci silnějšího slabšímu. Sovětský svaz rozhodně patřil do silnější kategorie. Existují rozsáhlé statistiky, které ukazují, že pro SSSR byla organizace vytvořená v roce 1949 spíše Radou pro hospodářskou pomoc jiným zemím (spíše než vzájemnou pomocí).

Stačí říci, že jen v období od roku 1947 do roku 1957 činil celkový objem půjček v rámci „sedmičky“ (RVHP) 30 miliard rublů, z toho 28 miliard tvořily půjčky poskytnuté SSSR.

Přečtěte si také

Stalinova „vítězná půjčka“ a dlouhodobé úspory nyní – komu z nich více věří? Úředníci chtějí veřejné prostředky přesměřovat do pochybných cenných papírů

Sovětský svaz do ostatních zemí RVHP více vyvážel, než z nich dovážel. V důsledku toho docházelo k neustálému hromadění převoditelných rublů na účtech SSSR u IBEC. Za období 1975-1985. akumulovaná částka se zvýšila na 15 miliard převoditelných rublů.

V RVHP byly samozřejmě problémy, které se ne vždy podařilo vyřešit včas a ne vždy v plném rozsahu. Některými problémy se zabývá kniha **Michaila Lipkina**, doktora historických věd, ředitele Ústavu světových dějin Ruské akademie věd, „Rada pro vzájemnou hospodářskou pomoc: Historická zkušenost alternativního globálního světového řádu (1949– 1979). (M.: Ves mír, 2019).

Výzkum je založen na rozsáhlých archivních materiálech. Přestože postavení Sovětského svazu v rámci aliance bylo dominantní, Moskva svého postavení nezneužívala. Jednota v rámci Rady (a také v rámci vojenské organizace Varšavské smlouvy vytvořené v roce 1955) pro ni byla důležitější než obchodní a finanční výhody. Toho využili partneři Sovětského svazu v rámci RVHP. Usilovali o rozhodnutí a dohody, které nebyly, jak bylo uvedeno výše, „vzájemnou pomocí“, ale „jednostrannou pomocí“ od Sovětského svazu.

Některé země se domnívaly, že členství v RVHP omezuje jejich suverenitu. Mimo jiné je připravila o možnost aktivně spolupracovat se Západem. Z tohoto důvodu se Jugoslávie nikdy nerozhodla získat statut řádného člena Rady a zůstala pouze jejím přidruženým členem. Politické a ideologické rozpory s některými socialistickými zeměmi zesílily.

Přečtěte si také

Komunisté před volbami napadli Jelcinův kult Likvidace centra v Jekatěrinburgu dodá voličské sympatie Komunistické straně Ruské federace

Zejména albánští komunisté v čele s **Enverem Hodžou** vnímali **Chruščovovo** jednání (zejména jeho tzv. „odhalení Stalinova kultu osobnosti“ na 20. sjezdu KSSS) jako v rozporu s marxisticko-leninským učením.

V prosinci 1961 došlo k úplnému rozpadu vztahů mezi zeměmi. Ve stejné době také Albánie opustila RVHP. Čína zároveň z politických a ideologických důvodů opustila svůj status přidruženého člena (ačkoliv před krizí čínsko-sovětských vztahů na konci 50. let deklaroval Peking svou připravenost stát se prvním neevropským řádným členem Rady).

Integrace v rámci RVHP se od poloviny 70. let zpomalila. To bylo z velké části způsobeno globální energetickou krizí, která vedla ke čtyřnásobnému nárůstu cen „černého zlata“.

Ve vedení SSSR byly síly, které se zasazovaly o maximální využití příznivých podmínek na světových trzích s uhlovodíky. Sovětský export ropy a zemního plynu začal rychle růst (a to nejen do socialistických, ale i do kapitalistických zemí). To jistě zpomalilo rozvoj zpracovatelského průmyslu v Sovětském svazu a objevily se první (zatím velmi implicitní) známky transformace SSSR na „trubkovou ekonomiku“.

Zájem partnerů SSSR v rámci RVHP o nás jako dodavatele průmyslových, zejména high-tech produktů začal klesat. Ze strany členských zemí Rady začaly snahy o hledání výnosnějších a zajímavějších partnerů na straně, především ve skupině ekonomicky vyspělých západních zemí.

Přečtěte si také

Válka v Rudém moři: Jemenský dhow je schopen potopit americkou letadlovou loď Půlmilionová bosá armáda zahrnuje bojové potápěče a námořní speciální jednotky.

Po nástupu Michaila Gorbačova k moci v SSSR se v integrační skupině RVHP začaly objevovat jasné známky krize .

Za prvé, reformy, které začal, postupně oslabily sovětskou ekonomiku a ta začala ztrácet svou dřívější přitažlivost pro partnery v Radě. Začali se stále více dívat na Západ, který zemím východní Evropy sliboval „sladký perník“.

Za druhé, značný počet takzvaných „ortodoxních“ vůdců východoevropských zemí byl šokován Gorbačovovými prohlášeními, která považovali za „oportunistická“. Situace se začala poněkud podobat té, která nastala v roce 1961, kdy se Albánie a Čína definitivně rozešly s Radou.

Ve druhé polovině roku 1989 však došlo v členských zemích Rady k mocenským změnám, komunisty vystřídali liberální reformátoři výrazně prozápadně orientovaní. Osud RVHP byl již zcela zpečetěn. Došlo k několika impulzivním pokusům zachránit organizaci radikální reformou.

5. ledna 1991 bylo na zasedání výkonného výboru Rady vzájemné hospodářské pomoci, které se konalo v Moskvě, rozhodnuto o transformaci RVHP na Organizaci pro mezinárodní hospodářskou spolupráci (s velmi vágními funkcemi a statutem) .

Přečtěte si také

Poslanci Státní dumy z Komunistické strany Ruské federace požádali „nechat Lenina na pokoji“

Dějiny socialistické ekonomické integrace se uzavřely 28. června 1991 v Budapešti na 46. zasedání Rady. Členské země RVHP (Bulharsko, Maďarsko, Vietnam, Kuba, Mongolsko, Polsko, Rumunsko, SSSR a Československo) podepsaly Protokol o rozpuštění organizace.

V žádném případě nelze zapomenout na RVHP. V první řadě je to pocta těm, kteří toto integrační uskupení aktivně vytvořili. Navíc se jedná o jedinečnou zkušenost, která se může hodit při budování obchodních, ekonomických, vědeckých, výrobních a měnových a finančních vztahů v mezinárodních organizacích za účasti Ruské federace (EAEU, SCO, BRICS).

Den v historii

Nalezena unikátní zbraň Času potíží

Na Den památky a smutku bylo v DPR zapáleno osm tisíc svíček

Ukázalo se, kolik Rusů zná datum začátku Velké vlastenecké války.

U Kaliningradu byly nalezeny trosky útočného letounu se zbytky posádky.

Všechny materiály k tématu (834).